

ПОЕТИЧНЕ СУЦВІТТЯ СЛОБОЖАНЩИНИ

ЖІНОЧІ ГОЛОСИ. Нитка долі, як і нитка поезії, в кожного своя, хоч і здається подібною до інших. Є тут місце казці, що переповідається на дорослий лад (“Сиджу над розбитим коритом”) [15, 40]; буденній, а тому особливо теплій ніжності (“Чи стрічку пришити”) [15, 74]; святковим обновам душі (“Все рідше відчиняємо вікно”) [15, 28]; молитовно-творчому піднесенню (“Може, хтось зі святих нині Бога благає про мене” [15, 68]); тиші задуми та гіркої згадки (“Немає саду. Яблунька стоїть” [15, 22]) – одним словом, усьому, що відгукується в небайдужому людському серці. Такою постає лірична палітра харків’янки *Антоніни Тимченко* у її збірці “Гарячі нитки”.

Властива поезії молодой авторки настанова на неквапливість прозирає в образності і семантиці: “Хати в неділю безвістю поснули. / Баби стовічні зводяться, як дим, / і зморшковинням висушених вулиць / ідуть набрати спраглої води. / Але дарма: і чапля дерев’яна, / І в цебра б’ється цівка самоти. / Спинилось літо – сухоцвіт не в’яне. / І час не йде. Бо нікуди іти [15, 77]. У цьому малому світі так багато простору для негласливої любові: “Чи стрічку пришити, / чи бант приладнати до плаття – / така фантазійна жіноча безхитрісна ціль, / щоб за суєтою своє приховати сум’яття, / щоб ти не побачив, як плакати буду вкінці. / І ми, як стрічки, перев’язані. Вузол міцний. / Я кидаю гудзики фальшу і біль у смітник, / аби твоя віра жила і мій вогник не зник. / А ти розправляєш мені складочки, що на платті. / Любов за любов: я про іншу не знаю розплату. / Непоспіхом коней гнздає самотній візник” [15, 74]. Світ, у якому перебуває поетеса, звіддалік нагадує казку, в якій не діють закони звичного часу: “Сиджу над розбитим коритом, / і старість не йде” [15, 40]. Але то лише звіддалік буття скидається на ідилію, бо мовиться у поезії *Антоніни Тимченко* і про біль, і про плач, про страх (“Я боюся писати. Я віршами душу порвала” [7, 68]; “тупий невідворотній страх / тобі хоч краплю сумніву принести” [7, 28]) і самоту. Утім, гіркий досвід дає розуміння, що бажання бути дворянкою і володаркою – не найважливіше: “Сиджу і не знаю, не море і мій чоловік. / І я молода. Ну а він десь, напевно, рибалить. / Аби ж то приніс лиш солону усмішку свою, / і трави морські, / і порожній / розірваний / невід” [15, 40].

Оксана Мардус у своїй збірці “Біла осінь” постає авторкою, яка творить поезію як для дітей, так і для дітей, і для дорослих. І найбільше її захоплення – історія – у цій збірці має різні іпостасі (історія власного роду; історія Нової Водолаги – рідного селища поетеси; історія української культури, засвідчена іменами Г. Сковороди, Т. Шевченка, М. Хвильового, І. Багряного, К. Білокур та ін.; відлуння чужої культури – Уладзімір Някляеў). Заглиблена поетеса і в давню міфологію, про що свідчить її вірш “Мій Білобоже”: “Мій Білобоже / з білої трави, / у зелен-руті / словом оживи, / в раю кленовім / скрипалем заграй, / але у самоту / не завертай...” [9, 119]. Хоча самота у поезії *О. Мардус* теж світла, сповнена сподівань на зустріч: “Ти слухаєш глибінь пораненого світу, / Ти слухаєш любов, яка росте в мені / Твоїх торкаюсь слів – край літа б не зомліти... / І як тобі? / в цей день?? / в далекій стороні???” [9, 137]. Цитований вірш набуває особливої інтонаційної виразності за рахунок коротких питальних речень із поступовим збільшенням знаків запитання та одиначної внутрішньої рими “край літа – зомліти”. Оце “край літа” – власне, початок осені, синонім життєвої зрілості. Біла осінь – осінь світла, але інколи і трохі холодна від несправджених надій: “Джерельце билось в два крила, /

печаль зимова розтавала, / весна дощами засівала, / а жінці вроду віддала. / А їй хотілося тепла..." [9, 67], осінь дощова. Дощ у авторки постає втомленим пілігримом, що повертається в "тунель нічний – додому... / В дім за узгір'ям грому" [9, 51], він приносить полегшення, очищення і дитинну радість серцю: "У лісі стихлого дощу, / де краплі стиглі не від сонця, / нестримне серце відпущу – / хай бігає в одній сорочці. / Воно збентеженим дитям / стриба, на себе сипле листя... / І я відчую, як життя / не може / встояти / на місці" [9, 99].

Ірина Скринникова – поетеса і співачка, викладач музики (по класу гітари), що мешкає у тій-таки Новій Водолазі. Її вірші зачіпають читацьку душу схильністю до афористичного вислову, як-от: "Від бажань до здійснення – / півмилі, / від мрії до зневіри – / півкроку" [13, 10]; "минуле на те й минуло, щоб світ світило" [14, 8]. Вочевидь саме тому поетесі добре дається жанр рубаї та хоку, про що свідчать цикли "Услід за Хаямом" і "Жорства", де І. Скринникова постає у двох іпостасях – лірика і філософа: "О соловейку! Оспівай ці дні, / такі веселі, і такі ясні. / Якщо до серця сумнів і потрапить – / Камінчиком затихне десь на дні" [14, 32]; "Життя збігає, а роки, мов пута. / Одвічні дзвони все сильніше чути. / Хоч долі я покірنا, думку маю – / чи ж на колінах істину збагнути?" [14, 33]; "Ось і джерело. / Чую відгуки подій / в плюскоті води" [14, 44].

Серед "безладу прискороеного віку" [13, 37] розуміти час і жити суголосно з ним – життєва мудрість, якою вповні володіє ліричний персонаж віршів цієї авторки: "Легка, п'янка і тепла радість пісні, / свідома ноша зрілої душі, / що зцілює від остраху запізнь, / і стримує: ще встигнеш, не спіши! / Зламати квітку, обірвати думку, / зчинити галас через сто дрібниць..." [13, 30]. Поетичне бачення І. Скринникової очуднює, здавалося б, буденні речі. Приміром, "Прочитаний вірш" [13, 21] обертається заплітанням кіс (як жіночого волосся, так і стиглих колосків на святі обжинків), зорепадами. І в тому є своя поетична граматика ("вони [рядки – *Н.Г.*] урозсип між жовтих яблук...") і зримість форми ("округлі коми, слова пласкі"): "Позаплітала рядки у коси, / а відвернулись – вони урозсип / між жовтих яблук і колосків – / округлі коми, слова пласкі. / У тихі усмішки, сльози теплі / і зорепади гарячих реплік / сховались рими, і вже не треба / вплітати в коси тривожний гребінь". Кохання для поетеси – коктейль із льодом, мінімалістичний ("мій біль"), розмаїтий і принадний, але обпікає не лише теплом, а й холодом, як у вірші "Льодяний кубик": "Яке ж воно солодке / слово "мій"! / Коктейль, що в ньому / міняється принади... / Але промовчу я, / бо слово "біль" / услід за словом "мій" / до склянки пада" [13, 40], з непорозуміннями ("Жбурляв важкі засніжені слова"), розлуками ("Ти поспішаєш, любий? Так, іди"), згадками ("Бриніли півники в саду"), радістю і болем.

Роздуми про біль як невід'ємну складову кохання і життя загалом укладаються авторкою в сонет з англійським типом римування – "І хто посміє мудрій дорікнути" [13, 13]. Через низку риторичних питань ("А сльози – сіль, чи ж є життя без солі? / До істини уплав, до правди пішки? / Чи вся то суть, що видно на поверхні?") та образ чортика-спокусника вірш баналізується і поетизм початкового катрена зводиться нанівець, сповзаючи у дидактику: "І хто посміє мудрій дорікнути, / за власне почуття припнуте ніби. / Вона сама собі немов спокута, / ще й повинь весняна, як на загибель... / Мов чортик ту водицю скаламутив, / і очі залишаються сухими. <...> Де чортик, там і хвостик є і ріжки. Кохання – біль, та солодко в тім болі". Ця нерозривна єдність страждання і радості авторкою краще бачиться з перспективи спогаду: "Ніби бачу: йому ладо-усмішка очі лоскоче. / При городі в обід жовта динька – свята простота. / Гусенята з-під ніг, сни-пір'іни злітають пророче. / Вже дідусь б'є крилом /

ніби пам'ять мою прогорта. / А колись же було! До казкового світу причепа, / розганяюсь, біжу – та злетіти несила, неси-и-и! / Вже й бабусі нема і все важчає й важчає небо. / Хоч би сльози були – тільки зелень у зблисках роси” [14, 14]. Життєві і поетичні настрої творять “Осіньну партитуру”, де музика гармонізує буття: “Де у партитурі обмаль / голосів чоловічих / а забагато голосіння / на високих нотах відчаю, / нарешті поставлю крапку” [14, 22], а ліричний персонаж порівнюється з музичним інструментом: “Я затужила, мов скрипка, до вас, / знає оркестр всі мої воскресіння” [14, 78].

Воскресіння – душевна метаморфоза, яка, мабуть, відома багатьом людям. А коли ця людина – поет, чутливий до кожного болю, воскресіння стає рятівним перевтіленням, преображенням внутрішнього і зовнішнього світу. “Перевтілення” *Юлії Ткачової* – ще один поетичний дарунок Нової Водолаги. У ньому відбувається перетворення смутку в нестримну радість творчості: “Так тісно, Господи, на цій землі! / Журбу мою курличуть журавлі, / до тебе хочуть донести мій крик. / О, подаруй мені нестримність рік” [16, 16]; “Мені не спиться. Роздуми та мрії, / І тепла ковдра аж ніяк не гріє. / Вікно навпроти, а у ньому – зірка, / і ангел причаївсь біля одвірка... / Зігрілась. Засинаю. Я щаслива – іду назустріч завтрашнього дива” [16, 41]. Диво будується самотужки, всупереч важким життєвим випробуванням: “І кричу я страшним німим криком, / що не хочу тебе віддавати! / Це неправда, що ніби я звикла, / що життя моє – вічні ці ґрати / Розіб'ю, розламаю і знищу / перешкоди на стежці до тебе, / із коханням я стану найвища, / і руками дістануся неба” [16, 77]. Поетеса знаходить диво любові, наче чарівний цвіт папороті, в чорних териконах століть [16, 41] і страждань. А небо неодмінно відповість, засвітивши сонце кохання та щастя: “Помаранча світить коло / на блакитнім полотні. / Спів пташиний буде скоро – почалися літні дні... / Матіолові ці ночі / для закоханих цвітуть. / Серце в щасті затріпоче” [16, 37]. Сповнене коханням серце вміє “впіймати радість на твоїм плечі”, поділитися щастям і любов'ю з ближніми: “І щастя в тому, що ти поруч завжди / і повен дім дитячих голосів. / Для мене більшої немає правди – любов роздати кожному і всім” [16, 78].

Харків'янка *Галина Марківська* дарує своїм читачам ліричного листа під назвою “Тобі”, в якому виповідає одкровення про любов, “не зустрічі” та “не прощання”: “Чого не вмію я – це ліктями крізь натовп: / я рана – не таран; торкни – одразу кров. / І там не жди мене. Так легко затоптати / краплинку дощову, пелюстку і любов” [10, 13]. Іноді лірична героїня зізнається, що закоханість згасає при омріяній зустрічі і “спалено уста мої німотною пожежею” [10, 12], часом любов зникає через брак довіри та щирості: “Болить все тіло. А однак – / так жити можна. / На цілий світ тепер одна – / Зате неложна” [10, 99]. У цьому розчаруванні душа здатна “осінньої безмежної свободи / вдихати зігрілий, / але чистий дим” [10, 67]. Розтоптану любов любляча душа приймає як свою чашу: “Ти від мене відрікся тричі, / як Петро колись – від Христа. / Ти шукав ясніше обличчя? / Ти хотів ніжніші уста? / Чи боявся смертної муки? / Але я її – теж боюсь! / Пронеси цю чашу розпуки, / Господи, мимо уст! / Тільки всує молю я небо. / В мене вибору вже нема. / Я приймаю свій хрест за тебе, / знаючи, що дарма” [10, 63], доростаючи до жертвності. А згодом приходить відкриття, що “Я не твоя, хай так. / Та ти у мене / навіки є. Бо я тебе люблю... / Отож себе жалію я даремно. / Тебе жаліти треба. / Ти там – сам. / Так щедро ти сіяєш небесам – / а хто сія – тобі?.. Тобі – не темно?..” [10, 34]. Душа набуває небесної яскравості і не боїться несприйняття оточуючих, хоч у всі часи “Таланту й сили не прощають люди. / Яскравих душ бояться до нестями. / То й Бог із ними. Так було і буде. / Сідай рядком, обнімемось серцями” [10, 19].

Світлана Загреба (Харків) назвою своєї збірки (“Сузір’я Блазня”) натякає на особу, що прикриваючись іронією, жартом і сміхом, говорить гірку правду всім довкола: “Шелест подих схлип / Смачно прицмокує глина під голим / блиском чобіт / Чи ж ба як розкисла / Куди нам із неї творити / Тим паче рити / Шукати реліктову кістку / Істину” [8, 20]. Ота глина – то людська душа, що не надається до творення (формування) і до творчості. Для поетеси ж творчий лет, хоч і ризикований, але бажаний. Це її доля, відміряна парками на зелених життєвих кроснах: “Злітала навідліг / Зірвалась на посміх / На кроснах зелених / На кроснах... / Волосся утроє / А серце – надвоє / По сліду / Послідня травиця ячала / Як чайка” [8, 29]. Падіння буває болісне, наражає на насмішки оточення, провокує ліричного персонажа одягати маску сміху (“зірвалась на посміх”) чи спокою: “Бризки солоні / На щоках вистигають / Тайфун у серці” [8, 46]. Цей тайфун виливається у промовисті метафори людського болю: “Маки, мов стигмати, в човниках розкритих долонь” [8, 38]; “Земля моя тоненька і крилата / Хустинкою повисла на дощі” [8, 39]. І хоч С. Загреба говорить про поезію як гру (“Фіалково ніч забарвиться / Для всіх, хто словами бавиться...”), однак “гра” часто жертвна, болісна (“Хвороба ввійшла в історію, / Як ніж у жертвну плоть”) [8, 44]. Найбільший біль, за зізнанням авторки, – “Мого заблуканого слова неперехідна німота” [8, 36]. Ця німота часами вибирається свідомо: “Вітер вітер кленової осені / Ходить хащами вовчими / У блакиті є смак незворотності / Але краще промовчати” [8, 23]. Утім, С. Загреба вміє відчувати барви життя на смак і привносити ці барви в життя потребуючих душ: “Хоч собачий холод навкруги, / Буду йти і вигадці радіти... / Розмалюю квітами сніги / Хай бездомні думають, що літо...” [8, 48].

Ганна Яновська (Харків) у своїй “Волохатій книжці” описує, мов у “Червоній книжці”, дуже давні, а через те забуті чи просто глибоко сховані речі. Приміром, замовляння: “ти не смітник і рани не затяглись / кидай на берег кидай назад не бери / ритмами майже нечутними для співця / грому тремтінням ухканням ранніх сов / словом у тиші поглинутим до кінця / верне у власне русло втрачена кров” [18, 21]. Або ж написи на речах (“Напис на термосі”), що були першою формою візуальної поезії: “риби і квіти плывуть емальною річкою / І десь у тобі кожен день хтось позначив насічкою / І зранку приходять та днина яка одна” [18, 5]. І тільки “випадковому свідку” [18, 3] відкривається у звичних речах-емблемах глибока суть, як-от у віршах “це така вже осіння сутінь” і “ДНК”: “осінь вміло тебе шифрує, / огортає, мов кісточку слива, / і дарує тобі на вибір все помічене на віку” [18, 47]; “ще не знаєш чи страшно читати себе між рядків / та й рядок лиш один непомітний у білій чаші” [18, 81]. Доходячи до першооснов, ліричні персонажі Г. Яновської переосмислюють минулі епохи і у їх світлі бачать інакше власний час. Осінній пейзаж із досягними яблуками (“Яблука! Боже мій, скільки! Затоплено місто”) навівають авторці сюжет про гріхопадіння, але з власним висновком: “Яблука... Змій нам збрехав, він не знав цього саду... / Тільки ми й досі не знаєм ні зла, ні добра. / В того, чого не шукають, нема охорони. / Люди вважають, що все вже відкрито до них. / Скільки ж дерев обійти, щоб знайти заборонне? / Скільки стрічок наплести, щоб позначити їх?” [18, 56]. Епоха літописця Нестора (“невільного охоронця честі”) теж знакова, бо в ній “Пергамент мовчки підчищає Нестор. / І терпить шкіра. Видихає князь”, але поетеса (випадковий свідок цієї сцени) запевняє “Між нами вірність фарби, а не крові. / Я, як священник, сповідь не віддам” [18, 35]. І чи не з прагнення дійти до першооснов виростає авторська “пісня предка”, у якій є засторога щодо віри в те, що видно, бо це може бути лиш видимість, а не справжність: “Борешся з бородою лише на три дні / Борешся

із собою лише до часу / Бо чи надовго лампі вистачить гасу / Бо чи надовго віримо в те що видно” [18, 100]. Незримий світ викликає більше довіри, хоч і він не є передбачуваним, ламає стереотипи сприйняття: “Світу цього переходи підземні, дим непочатий / Ставлять на тебе, ставлять на мене / різні печаті. /... Ключ і замок, та на дверях застигли перестороги. / Зрештою – що там – злото і срібло? / Пил і стоноги?” [18, 42].

Харків’янка *Люцина Хворост* також вміє у випадковому бачити присутнє. Приміром, каштан навіває згадки про труднощі підліткового віку: “Так і твоя душа вросла в суще – / і раптом зрозуміла без злоби, / що треба впасти й зранитись, аби / зійшла із неї груба шкаралуца” [17, 15]. Недуга змушує переосмислити ставлення до тілесного здоров’я, підвівши до висновку: “Бач, недуга – наче ті пологи: / Знову й знову родиш сам себе” [17, 13]. Не уникають пильного погляду авторки прикрі суспільні явища – лицемірство поета, сусідство величі і нікчемства у його душі: “строчив доноси / і з його руки / вчорашні друзі догасали в тюрмах. / А вірші, як високі маяки, / Плекали світло у невчених юрмах...” [17, 7]. Плачучи над нікчемством, поетеса молиться величі жертвовного подвигу: “Колись – ти тільки не питай, коли, / чи довго ждати, до якої дати, – / спом’янемо ми в мирі тих, що йшли / збороти смерть – або життя віддати” [17, 40]. А що Люцині щасливо вдається уникати декларативності, то й громадянська її поезія має відтінок філософічності (та ж “Сочевиця” з розділу “Замість громадянської лірики”). Елементи притчевості стають основою ліричної поезії, приміром, про зрілу жінку, якій є що “плекати і втрачати”, якій притаманний смак і витримка (“відстояне вино”). Попри те, вона здатна кохати, не озиряючись – “пити нахильці” [17, 23].

Поезія харків’янки *Лариси Вировець* різна, проте тяжіє до універсальності, за якої одну тему годі відділити від іншої, бо тоді загубиться багатство сенсу. Точнісінько так стається тоді, коли слова і речення розбиті на окремі звуки / літери. Поетеса ж пише не просто вірші чи листи, а письмена, які, за її зізнанням, єдині не горять у часопліні: “Усе пройшло. Шумерська глина / не зберегла ні плач ні спів. / Отак і я усе спалила... / Крім слів” [7, 12]. “Глиняні письмена” – то не тільки вказівка на прихильність авторки до минулих епох і давніх культур, це, здається, метафора самого митця, на якому, наче на глині, життя пише різноманітними барвами, почуттями, роздумами. А що кожна людина – лише сторінка у низці таких письмен, то тема історії звучить не лише загально як дотик до минулих епох, а й дуже конкретно – на рівні родинної пам’яті. Так, хурделиця з однойменного вірша, в очах авторки – “білі душі”, світлі предківські душі, що “Злетілися всі разом за віки. / Мов небо прихилилося до вікон – / меткі жінки, грайливі діточки, / і воїнства суворого без ліку. / Чи, може, прагнуть пращури на мить / допитливо нам глянути у вічі? / Тому, напевно, серце і щемить: / пишатися, по правді, майже нічим” [7, 55]. Гірке зізнання... Невідомо, як Лариса Вировець кваліфікує інші епохи і яка з них їй внутрішньо найближча, втім власну означила одним рядком пейзажно-ліричної замальовки: “У грудні день короткий, як життя, / й похмурий, мов радянська установа. / Чорніють край порога мокрі дрова, / нікому не потрібні до пуття – / в епоху металевих батарей, / в період вимерзання змісту й суті...” [7, 39].

“Період вимерзання змісту і суті”, хоч і не закінчився цілковито, але, віриться, все ж неухильно вичерпується. Утім, поетичному суцвіттю Слобожанщини таке вимерзання не загрожує. Чому підтвердженням жіночі голоси – різні за силою обдарування, тембром, діапазоном і пізнаваністю, але однаково глибокі в поетичних шуканнях і щирості вислову.

ЧОЛОВІЧІ ГОЛОСИ. Не знаю, чи хтось ставив собі за мету встановити співвідношення поетів і поетес. Але з анкетування, проведеного 2009 року, помітно, що українська поезія співвідноситься в читацькій свідомості з жіночими голосами. Мабуть, асоціація ця виникає з прив'язки нашої поезії до ліричного роду і насамперед до любовної лірики. Утім, і жіноча поезія не є винятково любовною, і чоловіча не зовсім позбавлена ліричних ноток, як видно зі збірок поетів-харків'ян.

Приміром, *В'ячеслав Романовський* прохає: "Ласкавко, зглянься на замерзлу душу: / У зимнім світі день, як ночі смоль. / Я мрійного спокою не порушу, / В очах твоїх погрітись дозволю" [12, 41]; "Зблиском юних очей і свої почуття засвіти, / Пробуди їх од сну летаргійного / в кілька століть. / Бо одна лиш така на далекі і ближні світи / у натхненні моєму ясною зорею стоїть" [12, 48]. Звіряючись ліричній героїні, зізнається: "Відцвітаю без тебе. Тужу. / Повернути б утрачені миті / Але вже перейшли за межу / Наші долі і гнані і биті" [12, 83]. Тужить поет і за рідним краєм, землею дитинства: "Аж зуби заломить одразу кринична вода / А п'ю – не нап'юсь, / бо смакує дитинством далеким. / Ще згадує хата, люстерками шиб вигляда, / Гостинно клекоче з гнізда верхового лелека. / Я – вдома, я – вдома! Радіє євшанно земля. / Вона не зникає, / а спогади трепетні, світлі... / З городу хустинка матусі майне іздала, / Рвонуся назустріч, / а неньки нема на цім світі" [12, 28]. В українській поезії образ коханої традиційно зближується з образом Вітчизни. Батьківщина здатна пробуджувати пам'ять ("Радіє євшанно земля"), вона наймиліша і найкраща тому, що рідна: "Усе розгонисто росте / І потім розкошує в літі... / Хай славляться краї елітні, / Та мій – ось тут, де все просте" [12, 21]. Чи не з тієї щирої любові виростає болісне передчуття непростой долі України у вірші "Неминуче": "Прошепочу тобі молитву, / Моя нещасна Україна, / Бо не спинить грядущі битви..." [12, 19].

Страдницька доля випадала не одному поколінню українських патріотів. Не уникнув її і *Василь Боровий*, закарбувавши трагічний досвід не тільки у спомини, а й у поетичні рядки: "Вивели з хати... Ой, не вернись! / В ніч відступає селянська околиця. / За Україну – синів твоїх, Русь, – / Матінка стала в куточку і молиться. / Сон над шляхами висне замком. / Шум-очерет щось про мене питається... / Мовби хустиною – білим димком / Батьківська хата зі мною прощається" [6, 56]. Вірш, що розташовано поряд, творить із цитованим щойно тематично-настроєву єдність: "Глухо тріскає хмиз; час, як іскорка, скаче. / Золотими слізьми піч із мамою плаче... / Мати ж молиться довго – / за всіх і за мене / В тім краю, де у сполохах небо студене. / Ніч до неї зійшла, як апостол з ікони. / Боже-Христе, тяжкі твого світу закони! / Кинусь з нар, як з труни – / аж до хрусту в суглобі: / "Не ридай мене, Мати, зрящи во гробі" [6, 57]. Тут виразно проступає контекст Святого Письма, коли після страждань і хресної смерті (у випадку поета, на щастя, лише духовної, хоч і фізична, вочевидь, не раз зазірала в очі) неодмінно приходиться воскресіння. Ця віра у воскресіння додає сил, аби встояти у нелюдських випробуваннях і мріяти про найістотніше: "Не збожеволів я і не осліп – / Чого ж мені? Та мрія єсть єдина: / Коли б на світі став дешевшим хліб / І щоб була дорожчою людина" [6, 109]. Саме вагота пережитого досвіду дає поету право уподібнитись Атлантові: "Так дивно в соснах вітер колобродив, / Вишумлювало ніжно так зело, / І я збагнув, що в світ оцей приходив, / Коли мене ще в світі не було. / Дарма, що день мій облітав, мов сонях, / І ніч чавунно човгала здала, – / То на моїх натруджених долонях / До сходу оберталася Земля" [6, 23]. Поет на власному досвіді переконався: "Коли сльоза горить в очах поета – / Найлюдяніші родяться слова" [6, 109]. Роздуми про людину і людяність часто ведуть В. Борового до

філософських узагальнень, як у “Притчі про вогонь”, де показано трьох братів і три людські душі – егоїстичну, що береже тепло і світло лиш для себе; люблячу, що ділиться ним з дружиною і дітьми; заздрісну, що несе головешку “сусідові під стріху” [6: 28]. Безтурботні часи з огляду на пережите видаються часами геть нереальними: “А він же був – той ранній ранок / На теплій маминій землі, / Де паслись коні, ляскав праник / І млосно пахли коноплі... / Де зорі падали у полі / До нас хлоп’ят-заводяк, / І наші дні гортав поволі / Крильми дубовими вітряк” [6, 86].

Анатолій Перерва, видається, часто говорить у своїй поезії про хату. Ця хата має дуже вагомий іпостасі: мова поезії, родинний дім і дім національний, дім небесний. А. Перерва – поет виразно традиційний, що декларує і сам: “Вам треба новацій в поезії? Прошу. / А я заспіваю, що вмюю, що можу. / Віддам усі чорні квадрати модерну / За щемну оскому від пізнього терну. / За айстру осінню, сколошкано-гарну, / Віддам неповторний абстракт авангарду” [11, 67]. Інша річ, що ця традиційність для поета – “душа і доля”, а іншими часто сприймається як новація, бо і відчуття римованого слова нині досить притлумлене через наступ верлібрів.

Але не лише мова – “дім буття”. Такий дім – це і батьківська оселя, у якій зростав поет, і та, у якій зростали вже його діти: “Чорні хмари розхитують хату, / А капуста рипить, наче сніг. / Мою душу журну й пелехату / Усе важче підбити на сміх. / Чую маму, живу і здорову, / Що відром за дверима гримить” [11, 20]; “Жни, що змолоду посіяв: / Хата, яблуня, сини... / Манну ждав із неба всеу – / З неба сіється труха. / Вкотре хату ремонтую. / Жаль, що яблуня всиха...” [11, 26]. І коли у тому домі поет сам і “лише павучок опустився зі стелі”, в душі зринає рятівна думка: “Але ж павутинка кудись нас веде! / Дає нам, можливо, останню надію” [11, 29].

Ця надія живить поета і в думках про національний дім, як видно з поезії “Треба”, що присвячена художнику Валерію Бондарю: “Під крижаними вітрами / Вірою вірмо твердою... / Хто, у які іще рами / Впише українську долю? / Може, це так і треба / Нам на краю безодні. / Може, ми – тільки треба / Перед лицем Господнім. / Пам’яті – не впрохати. / Протягом душу проймає / Перед дверима хати, / Котрої ще немає” [11, 22-23]. І до того, що хати ще немає, доклали руку не лише ми самі, не дбаючи про українську долю, а й ворог нашої державності: “...Так ворог лиш рубає – під коріння, / І ділить мою душу нишком... / Але пощо мені – пів-України? / Вона – як ти: одна! / Або – нема” [11, 65].

Дорогою до “останньої з осель” [11, 24] приходять умиротворення, бажання залишити після себе добрий світ і полегшити біль тих, хто житиме після твого відходу. І немає вже марного бажання вберегтись від Бога, є лише прагнення примиритися, осягнувши спокій і “небесну ясність”: “Уже не прошу я: з затемнення пам’яті виринь! / В цих сутінках долі – якась заспокійлива сталість. / Примирення з болем – можливо, останнє / з примирень, / Тепер примиритися тільки із Богом зосталось” [11, 150].

Віктор Бойко також розмірковує про часоплин з перспективи віку. Приміром, у сонеті “Цей хлопчик у веснянках, саме він”, говорить про онука: “Він – мій портрет, ще поки я не зник; / коли мене не стане, мною буде – / робити святом спробувати будень, / як я хотів і так хотіти звик. / Попереду життя. У кого ж ще, / у цього у веснянках у хлопчини. / Він крок сповільнює. Він не спішить – / для нього поки довжелезна мить... / на перевагу знайдуться причини / між учорашнім й завтрашнім дощем” [5, 27]. Але сам поет переконаний, що “Не завжди ж бо вдається із миру по нитці. / Поспішати – біда... / Та ще гірше – спізниться” [5: 105]. А найгірше, коли це запізнення позначається на бутті

нації: “Я та квіти – ми усі за ґратами, – / волю гідно стріти б, не спізниться” [5, 202]. Щоб побоювання не справдилося, варто опанувати науку діалогу, та, на жаль: “Дослухатись – наука, / У неї учених нема. / Трохи учнів, звичайно, / Та неуків натовп амбітний” [5, 8].

І, попри плинність часу, коли “В бігах щоденних падаючи з ніг, / так важко віднайти себе самого... / То часу обмаль, то немає змоги, / аби по-людськи хтось озватись міг” [5:,60], В. Бойко дослухається та озивається на красу природи (“Благовіщення”) [1: 19], людські радощі (“В біленькій льолі бавиться дитя”) [5, 167] і жалі (“Цей довгий день... Куди його поділи ми”) [5. 187]; “Забур’янілий двір. І хвіртка й двері навстіж” [5, 215]. Життєвий досвід кожної людини афористично підсумовано: “Так споконвіку є либонь – / то в казку віруеш уперше, / то Богу молишся уперто... / А вмерти не дає любов” [5, 142].

Хоч радість плакається поетом, як рожеві мальви біля оселі, та квітують обоє надто коротко. У час смутку розрадником стає небесне світило: “А місяць озивається в цеберці, / на тебе на сумного погляда, / щоб в душу ти собі не сипав перцю, / допоки є в колодязі вода” [5, 40]. Вочевидь, ота порада поетом почута, адже автор вміє дослухатися до світу і до себе. Тому і може сказати: “У світі то спека, то крига – / на долю ж не хмурю я брів, / бо хтось біля мене оклигав, / а хтось мені душу зігрів” [5, 189].

Бувають поети знані і невідомі, а бувають упізнавані. Коли б навіть твори їх з якоїсь причини подавалися анонімно, таких поетів усе-таки легко можна було вирахувати. Їх ім’я міститься в самій поетичній манері. До таких авторів належить *Олександр Бобошко*. Розкішні рими (“м’ятою – ім’я твоє; квінтесенція – серця; наповнити – понтії; пілатами – палатиме; Воланде – невдоволених; чекатиму – щокатими; головуючий – голівудячи; відео – віддано; натовп – до НАТО; з мороку – змореність; не зайвими – незаймані” та ін.) – поетична візитівка цього автора. Крім того, О. Бобошко поет книжний у доброму сенсі цього слова, за ним відчутно потужну традицію, приміром у громадянській і філософській поезії: “Перетворились на попіл рукописи... / (Ви помилялись, професоре Воланде). / В путь! По планеті / з апостольським / посохом. / До незахищених. До невдоволених. / Словом, як хлібом, голодних наситити, / Спрагли серця, наче кухлі, наповнити. / Про врятування невинних проситиму. / “*Руки умиті?*” – питатимуть понтії. / *Tabula rasa*. Нова точка відліку. / Зміцнено м’язи в боях із пілатами... /...Новонаписане видається викликом. / Знову пектиме – і знову палатиме...” [2, 31].; “Крок вперед, / два – назад, / коливання: у той бік, у цей... / Я за вальсом твоїм чудернацьким /слідкую із подивом. / Та коли я впаду серед степу / й відчую “Усе...”, / Не попів, а тебе / я покличу до себе / для сповіді – / І промовлю, відходячи / серед палаючих ватр, / Пригадавши і взяті вершити, / і програні битви: / “О, моя недолюга, / я так тебе критикував! / О, моя споконвічна! / А все ж таки, як я любив тебе...” [4. 65]. Любов у ліричного персонажа О. Бобошка поширюється і на кохану: “Зникає щем. І жити я звикаю / без губ твоїх, пекельних і палких. / Тривалі зливи / злими язиками / про тебе / розповсюджують / плітки. / І лупить град / у безпорадне скло, / довбе мою свідомість / пуританську. / Потворо, / відьмо, / абсолютне зло, / розвійся, згинь!.. / А краще – повертайся!” [3, 44]. Не оминає автор і пейзажних замальовок: “Ось вона і настала – / пора Терезів та вагань. / Горобинові ягоди – / ніби ченцеві чотки... / Прохоплюся ще поночі – / і, зголоднілий, у гай: / Цілуватиму осінь / в багрянні вологі щоки. / Пригублю я світанку, / чолом притулюсь до землі, / Захмелілий від променів сонця й солодкої тиші, / Ворогам найлютішим / назичивши тисячу літ / І себе / за минулі гріхи / малодушно простивши. / Золоте, нетривале, / а ти ж закінчишся колись, /

І зима-витверезниця / снігу насипле за комір... / Я поставив три крапки / з метою уникнути коми, / Не сполохати свято – / я ж довго на нього моливсь...” [2, 5]. Утім, вони не винятково пейзажні нерідко краєвид перетікає у філософські роздуми: “ Плететься пізня осінь до Різдва, / Щокроку у багні ногами в’язнучи. / Іде селом остання перезва, / І грудень розмина залізни м’язи. / Розлито сум і сутінь у степах. / Укладено в копиці літні спогади. / Приречений на страту листопад / Чекає сповіді. / Похмурий час. / Пилипівська печаль. / Сторінку від *Матфея* не дочитано. / У хворобливих стомлених очах / Тремтить відверте: “*Чи не я, Учителю?..*” [1, 34]; “Так поплач за минулим літом, холодний вересню! / Розродись дощами, прощальне слово промовивши. / Хоч поважні отці звинувачуватимуть в ересі – / Пригадаймо не раз про веселі купальські вогнища. / Вкотре нам закортить / в опівнічне пірнути літепло / І, забувши про те, / як важливо бути статечними, / Не вінками дівочими / вдаль за водою линути – / А пливати до верхів’їв. / До витоків. / Проти течії” [1, 36].

Така плавба проти течії, звісно, наражає автора на втрати в чисельності аудиторії, на певну окремішність і самотність серед поетичного цеху. Але вона ж дарує автору та його читачам світлі миті свята Поезії, де щасливо сполучилися вишукана форма та нетривіальний зміст.

Знайомство з поетами Слобожанщини доводить, що йдеться про потужну поетичну традицію, яка підхоплюється і плекається багатоголосим хором чоловічих і жіночих голосів. У цьому хорі кожен голос важливий і вартий бути почутим.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Бобошко О.* Ніч на п’ятницю. Поезії. – Харків: Крок, 2005. – 60 с.
2. *Бобошко О.* Пора Терезів: Вірші – Харків: Крок, 2006. – 64 с.
3. *Бобошко О.* У світі втрат і свят: Вірші. – Харків: Едена, 2009. – 64 с.
4. *Бобошко О.* Шукран, Багдаде! Вірші. – Харків: Крок, 2008. – 68 с.
5. *Бойко В.* Назовсім: Вірші. – Х.: Майдан, 2015. – 236 с.
6. *Боровий В.* Червоне сонце Каеркана: Лірика / Переднє слово А. Стожука. – Харків: Майдан, 2013. – 118 с.
7. *Вировець Л.* Глиняні письмена. Поезія. – Харків: Видавнич група АПОСТРОФ, 2012 – 88 с.
8. *Загреба С.* Сузір’я Блазня. Поезії. – Харків: А.П. Вировець, “Апостроф”, 2012. – 64 с.
9. *Мардус О.* Біла осінь: Поезії. – Х.: Майдан, 2007. – 168 с. – (Серія “Поезія Слобожанщини”).
10. *Марківська Г.* Тобі. – Харків: Крок, 2007. – 112 с.
11. *Перерва А.* Небесна ясність: поезії/ Післямова В. Брюнгена. – Харків: Майдан, 2013. – 164 с.
12. *Романовський В.* Іще літаю уві сні...: Лірика. – Х.: Федорко, 2012. – 92 с.
13. *Скринникова І.* Світлоповінь. – Харків: Крок, 2008. – 92 с.
14. *Скринникова І.* Як завжди: поезії. – Харків: Крок, 2014. – 136 с.
15. *Тимченко А.* Гарячі нитки: поезії. – К.: Вид. центр “Просвіта”, 2008. – 88 с.: порт.
16. *Ткачова Ю.* Перевтілення. Поезії. – Нова Водолага: Тім Пабліш Груп, 2014. – 104 с.
17. *Хворост А.* Скликаю птаство. Поезії. – Харків: Майдан, 2015. – 80 с.
18. *Яновська Г.* Волохата книга. – Харків: Вид-во “АТОС”, 2008. – 136 с.

Отримано 26 січня 2016 р.

м. Київ